

Nr 663

Av herr Holmberg m. fl., *angående den statliga lokaliseringpolitiken.*

(Lika lydande med motion nr 832 i Andra kammaren)

Den nuvarande statliga lokaliseringpolitiken inleddes den 1 juli 1965 och är avsedd att pågå under en försöksperiod av fem år. Senast under nästa år måste alltså riktlinjer vara uppdragna för de lokaliseringsinsatser, som kan finnas erforderliga efter försöksperiodens utgång. Det torde därför vara lämpligt att redan nu söka analysera resultatet av den hittillsvarande politiken för att på grundval av dylika analyser samt de undersökningar, som därutöver kan vara behövliga, utarbeta förslag till 1970-talets samhälleliga åtgärder på detta område.

Det råder inga delade meningar om behovet även framdeles av lokaliseringspolitiska insatser från samhällets sida. Allmän enighet råder också om att de statliga stimulansåtgärderna skall syfta till att underlätta omställningssvårigheterna inom sådana områden, där strukturomvandlingen i näringslivet föranleder mer eller mindre tillfälliga övergångsproblem men vilka bedöms äga goda förutsättningar för förekomsten av ett livskraftigt näringsliv. Lokaliseringpolitiken bör med andra ord syfta till att skapa eller vidmakthålla varaktig sysselsättning och utformas på ett sådant sätt att den fria marknadshushållningens principer icke sätts ur spel och konkurrensen företagen emellan snedvrids. Därutöver har statsmakterna ett betydande ansvar av mänskliga och sociala skäl att förebygga eller underlätta svårigheterna för enskilda arbetstagare eller en viss bygd i samband med driftnedläggelser eller andra omställningsåtgärder. Generellt sett måste slutligen av den statliga lokaliseringspolitiken krävas, att största möjliga effekt skall utvinnas av gjorda insatser.

Den hittillsvarande lokaliseringspolitiken har verkat med individuellt insatta stödåtgärder. Genom lokaliseringslån och lokaliseringsbidrag har eftersträvat att skapa förutsättningar för ny eller utbyggd sysselsättning, främst inom det s. k. stödområdet men därutöver i ett begränsat antal fall på skilda orter utanför detta område, där särskilt starkt behov av punktinsatser föreläggat.

Enligt arbetsmarknadsstyrelsens siffror har under perioden 1/7 1965—30/6 1967, d. v. s. under två budgetår, i lokaliseringslån och lokaliseringsbidrag utbetalats 464 milj. kronor till 257 företag. Därav har 377 milj.

kronor utgjorts av lån och 87 milj. kronor av bidrag. Den totala investeringskostnaden för ifrågavarande objekt, vilken således innefattar även de enskilda företagens insatser, beräknas uppgå till 863 milj. kronor. Investeringarna har ansetts medföra eller komma att medföra sysselsättning för 8 700 personer, vilken siffra emellertid helt baserar sig på företagens egna uppgifter. Vid årsskiftet 1967/1968, då ytterligare ca 90 milj. kronor utgivits i lån och bidrag, beräknas enligt statsverkspropositionen antalet sysselsatta i stödföretag ha ökat med ytterligare 2 100 personer.

Den statistik som här återgivits måste tolkas med försiktighet. Det är möjligt att den totala sysselsättningspolitiska effekten med hänsyn till de indirekta verkningar på andra delar av näringslivet, som stödföretagens utbyggnad för med sig, kan vara mer tillfredsställande än vad siffrorna ger vid handen. Men det är lika sannolikt, om inte mer sannolikt, att effekten överskattats. Vi saknar i dag underlag för att bedöma i vilken utsträckning de tillkomna arbetsmöjligheterna faktiskt har tagits i anspråk. Från företagets synpunkt måste det ha förelegat ett intresse att motivera behovet av kreditstöd, och detta torde av naturliga skäl ha kommit till uttryck i uppskattningen av antalet arbetstillfällen. Det är inte heller möjligt att av det statistiska materialet utläsa, om en motsvarande sysselsättningsökning under alla förhållanden skulle ha tillkommit även om stöd icke lämnats. De nya arbetsmöjligheterna på en ort kan vidare ha motsvarats av en nedgång i sysselsättningen på andra orter. Särskilt vanskligt torde det slutligen vara att avgöra, i vad mån de tillkomna företagen kunnat genom det statliga stödet utöva sådan konkurrens, att sysselsättningen i andra, utan dylikt stöd uppbyggda och verkande företag inom eller utom ifrågavarande region nedgått.

Det är därför angeläget att den hittills bedrivna lokaliseringspolitiska verksamhetens nettoeffekt såvitt möjligt klarlägges. De insatta stödåtgärderna bör med andra ord vägas mot det redan uppnådda eller på längre sikt väntade resultatet. En sådan evaluering bör vara av betydelse icke blott för en värdering av den nuvarande politikens effekt, mätt i kostnader för varje nytt arbetstillfälle, utan också för en bedömning av om andra lokaliseringspolitiska åtgärder skulle kunna ge ett mer tillfredsställande resultat.

Möjligheterna att göra dylika bedömningar av hittills vunna resultat och av behovet av nya insatser är i dag förhållandevis goda. Sedan något år tillbaka har nämligen bedrivits forsknings- och utredningsarbete på detta område; bl. a. undersöks näringslivets regionala utveckling, lokaliseringsförutsättningarna inom olika regioner och även vissa effekter av det nuvarande lokaliseringstödet.

Under förra året har ett samlat utrednings- och planeringsarbete med lokaliseringspolitisk inriktning igångsatts inom samtliga län, ett arbete som är ägnat att ge ett bättre underlag för den framtida lokaliseringsverksamheten än det som tidigare stått till förfogande. Vad som i detta sammanhang

enligt vår mening är mest väsentligt är att den regionala planeringsverksamheten på länsnivå som — tills vidare försöksvis — bedrivits kan komma att ge underlag för en fördelning av de samhälleliga investeringsresurserna som måste vara ägnad att påverka den regionala utvecklingen av näringslivet. Därmed skapas alltså bättre förutsättningar än för närvarande för anpassning och samverkan mellan näringsliv och samhälle. Om länsförvaltningsutredningens förslag till omorganisation av länsstyrelserna till kollegiala organ med den översiktliga planeringen som huvuduppgift förverkligas, underlättas fortsatt sådant samarbete.

Å andra sidan företer den här angivna och annan liknande samhällig planeringsverksamhet drag av splittring, och man saknar ett program för den *regionala politik* som inletts under det senaste året. Sambandet mellan den regionala planeringen och den centrala resursfördelningen är icke klarlagt. Den omständigheten, att flera olika departement — inrikesdepartementet, kommunikationsdepartementet och finansdepartementet samt därutöver vad miljövärden beträffar även jordbruksdepartementet — från olika utgångspunkter angriper de skilda men likväl sammanhängande planeringsproblemen underlättar icke en enhetlig bedömning.

Starka skäl talar alltså enligt vår mening för att hela det frågekomplex som här berörts göres till föremål för en parlamentarisk utredning. Den bör ha till syfte i första hand att inventera erfarenheterna och de relativa kostnaderna för de hittillsvarande lokaliseringspolitiska insatserna. Den bör dra upp riktlinjer för den samordnande regionala planeringsverksamheten i vilken lokaliseringpolitiken måste infogas som en komponent och den bör utarbeta förslag till riktlinjer för de lokaliseringspolitiska stimulansåtgärder, som efter försöksperiodens utgång bör komma till användning.

I sistnämnda hänseende bör utredningen gå till verket förutsättningslöst. Den bör införskaffa uppgifter om de resultat som under de senaste åren vunnits av lokaliseringspolitiska åtgärder i utlandet. Vid val mellan olika tänkbara metoder bör emellertid utgångspunkten vara att närings-, arbetsmarknads- och lokaliseringpolitiken i ett på export inriktat industriland som Sverige i första hand måste syfta till att främja en fri marknadsanpassad företagslokalisering. Riktpunkten bör vara att i valet mellan olika lokaliseringsmedel de väljes som bedömes ge varaktiga sysselsättningstillfällen och på lång sikt leder till ett effektivt utnyttjande av vårt lands produktiva resurser. Särskild vikt måste, som redan understrukits, läggas på behovet av att samordna och anpassa lokaliseringpolitiken till gjorda eller planerade samhälleliga investeringar inom ramen för den regionala samhällsplanering, som nu förutses komma till stånd.

I statsverkspropositionen har inrikesministern erinrat om att han bemyndigats av Kungl. Maj:t att tillkalla sakkunniga för att utreda frågor av betydelse för den framtida stödverksamheten. Någon vägledning lämnas emellertid *icke* om vilka uppgifter som kommer att anförtros nämnda sak-

kunniga, icke heller huruvida en parlamentarisk utredning åsyftas. De riktlinjer för utredningsverksamhetens bedrivande som här angivits bör enligt vår mening omfattas av direktiven för den blivande utredningen. Den bör likaså, som här ovan förutsatts, ges en parlamentarisk sammansättning.

Lokaliseringspolitiken bör klart avgränsas från de åtgärder som under alla förhållanden måste komma att erfordras för att lösa glesbygdernas och avfolkningsorternas trivsel-, service- och försörjningsproblem. Även med en aktiv lokaliseringspolitik i enlighet med vad som här skisserats bör man alltså utgå ifrån att glesbygdernas problem måste tillmätas en ökande betydelse. Dessa har emellertid ansetts ligga utanför ramen för denna motion.

Med återopande av vad här anförts hemställas,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla att den utredning som statsrådet och chefen för inrikesdepartementet bemyndigats tillsätta ges parlamentarisk sammansättning och direktiv i överensstämmelse med de riktlinjer som angivits i motionen.

Stockholm den 26 januari 1968

Yngve Holmberg (h)

Carl Eskilsson (h)

Gösta Jacobsson (h)

Rolf Kaijser (h)

N. Yngve Nilsson (h)

Ragnar Sveningsson (h)

G. Ivar Virgin (h)